

Της Μαρίας Ριτζαλέου

Ψάχνω τα ίχνη της να βρω στο πήγαινε έλα Μοναστηρίου, Κομνηνών, Καρόλου Ντηλ, μα ποιος θυμάται να μου πει γι' αυτή τη Στέλλα με το παράξενο επώνυμο Χασκίλ;

Το 2006 ο Ηλίας Κατσούλης έγραψε τους παραπάνω στίχους, ο Νότης Μαυρουδής τους έντυσε μουσικά και η Μαριώ τους ερμήνευσε. Όσοι το άκουσαν αναρωτιόταν «Ποια είναι η Στέλλα Χασκίλ;»

Το πέπλο της λήθης την καλύπτει ως σήμερα κι ελάχιστοι γνωρίζουν το αποτύπωμα που χάραξε στους δίσκους των 78 στροφών στον μεσοπόλεμο η Στέλλα -όπως είναι γνωστή-, η εβραϊκής καταγωγής ρεμπέτισσα από τη Θεσσαλονίκη, που σύμφωνα με τους μελετητές του ρεμπέτικου τραγουδιού, υπήρξε η κορυφαία ερμηνεύτρια μεταπολεμικά.

«Κάποια μάνα αναστενάζει», «Νύχτωσε χωρίς φεγγάρι», «Ακρογιαλιές Δειλινά», «Μπιρ Αλλάχ», «Πάλιωσε το σακάκι μου». Αυτή είναι η Στέλλα Χασκίλ, η ερμηνεύτρια που τα γραμμοφώνησε πρώτη -παρότι έγιναν επιτυχίες με τις φωνές άλλων- με την πολύ ιδιαίτερη χροιά, η τραγουδίστρια που ξεκίνησε από τα καφέ-αμάν του Λευκού Πύργου και της πλατείας Αριστοτέλους, πλάι στη Σεβάς Χανούμ και τη Ρόζα Εσκενάζυ- που ήταν επίσης εβραϊκής καταγωγή και γεννήθηκε ως Σάρα Σκιναζί. Η Θεσσαλονίκη ξέχασε τη Στέλλα Χασκίλ, όχι όμως και οι δικοί της άνθρωποι, ούτε οι λάτρες και οι μελετητές του ρεμπέτικου και του λαϊκού τραγουδιού.

? ??? ??? ???

Η Στέλλα Χασκίλ γεννήθηκε στη Θεσσαλονίκη ένα χρόνο μετά την καταστροφική πυρκαγιά του 1917. Ήταν κόρη του Εβραίου μεγαλέμπορου σιδηρικών Χαΐμ Γαέγου, ο οποίος προμήθευσε με σίδηρο όλους τους εργολάβους που ανέλαβαν την ανασυγκρότηση της πόλης μετά τη φωτιά. Μητέρα της ήταν η Πέρλα Καμχή με καταγωγή από τα Σκόπια και είχε πέντε αδερφές, μία από τις οποίες από τον

δεύτερο γάμο της μητέρας της, με τον Ανδρέα Δαπόλλα.

Από μικρό παιδί η Στέλλα, που μεγάλωσε σε μια εύπορη οικογένεια και δεν της έλειψε κάτι, τραγουδούσε και πριν ακόμη ενηλικιωθεί εμφανιζόταν σε ταβέρνες και κοσμικά κέντρα της εποχής πάντα με τη συνοδεία της μητέρας της. Ξεχώριζε για το ιδιαίτερο ηχόχρωμα της φωνής της, τη σεμνή της παρουσία και το πάθος της ερμηνείας. Η καθαρότητα στην εκφορά των στίχων ήταν το χαρακτηριστικό που έκανε τα τραγούδια της γνωστά και την ίδια διάσημη για τα δεδομένα της εποχής.

Στα καφέ-αμάν ήταν από τα πρώτα ονόματα και οι ιδιοκτήτες συναγωνίζονταν ποιος θα την έχει στο πρόγραμμά του. Ήταν η Στέλλα του Λευκού Πύργου, της πλατείας Ελευθερίας, του Φραγκομαχαλά, η Στέλλα που ανέβαινε στο πάλκο και αναστέναζε το μαγαζί. Για αρκετό διάστημα τραγουδούσε στην «Ταβέρνα του Σουρή» και συγκέντρωνε πλήθος Θεσσαλονικέων που διαγκωνίζονταν να κλείσουν τραπέζι.

Το 1934 και σε ηλικία μόλις 16 χρόνων κατέβηκε στην Αθήνα, όπου ηχογράφησε τα 4 πρώτα τραγούδια της με την ορχήστρα της Ρόζας Εσκενάζυ και η φήμη της άρχισε να εξαπλώνεται ακόμη περισσότερο.

Με την εισβολή των Γερμανών στη Θεσσαλονίκη το 1941 η οικογένεια καταστράφηκε οικονομικά και ο Χαΐμ Γαέγος πέθανε λίγους μήνες μετά. Μπροστά στο φόβο για τις διώξεις των Εβραίων που είχαν ήδη ξεκινήσει, η Πέρλα Καμχή πήρε τα κορίτσια της και έφυγαν για την Αθήνα. Και -τι παράξενα παιχνίδια που παίζει η ζωή καμία φορά!- την επιμέλεια της Στέλλας ανέλαβε μια οικογένεια Γερμανών μουσικών που αναγνώρισαν στη φωνή της ένα μεγάλο ταλέντο. Η κυρία Μπερνάρ έπαιζε πιάνο, ο κύριος Μπερνάρ βιολί και διατηρούσαν μια οικογενειακή ταβέρνα με λαϊκή μουσική στην Ομόνοια, όπου η Στέλλα κρατούσε μεγάλο μέρος του προγράμματος. Εκεί χρησιμοποιούσε το όνομα Στέλλα Γαέγου και εκείνη την περίοδο ήταν που γνώρισε τον άντρα της ζωής της, τον Ιάκωβο Ιεχασκέλ.

? ??????? ???? ? ? ???????????

Μια κοινή μοίρα, που ως τότε δεν την γνώριζαν, ένωνε το νεαρό ζευγάρι. Είχαν γεννηθεί και οι δυο το 1918, στη Θεσσαλονίκη, ο Ιάκωβος Ιεχασκέλ στην περιοχή του συνοικισμού Χιρς των Εβραίων (στην περιοχή του σιδηροδρομικού σταθμού) και η ζωή τους είχε συνδεθεί με τη φρίκη του Ολοκαυτώματος. Η αδερφή της Στέλλας, Ραχήλ, είχε φύγει με τον άντρα της και το παιδί της στο Άουσβιτς και γύρισε μόνο αυτή, ενώ και ο Ιάκωβος επέστρεψε από το στρατόπεδο εξόντωσης ταλαιπωρημένος και εξασθενημένος.

Παντρεύτηκαν στις 10 Δεκεμβρίου του 1945 και από το επίθετο του συζύγου της, Ιεχασκέλ, προέκυψε το καλλιτεχνικό, Χασκίλ.

Η Στέλλα κι ο Ιάκωβος ήταν πολύ αγαπημένο ζευγάρι, όπως περιγράφει στη noia.gr, ο Μάριος Ιεχασκέλ, γιος του Ιάκωβου από τον δεύτερο γάμο του. Είναι ο άνθρωπος που ανέλαβε να συστήσει ξανά τη Στέλλα στο κοινό, μέσα από τις διηγήσεις του πατέρα του που μιλούσε για εκείνη ως τον θάνατό του το 1995.

Ο Μάριος Ιεχασκέλ δημιούργησε μια προσωπική της σελίδα στο facebook με ηχογραφήσεις, φωτογραφίες και αρχαιακό υλικό, ενώ τις επόμενες μέρες κυκλοφορεί η βιογραφία της Στέλλας -με αρκετά κομμάτια μυθοπλασίας-, την οποία έχει γράψει η συγγραφέας και ραδιοφωνική παραγωγός, Έφη Μαχιμάρη.

? ????????? ???? ?????????? ??? ???????????????

Ο Τσιτσάνης, ο Χιώτης, ο Βαμβακάρης, ο Σταμούλης, ο Μητσάκης, ο Απόστολος Χατζηρήστος της εμπιστεύτηκαν μερικές από τις μεγαλύτερες επιτυχίες τους, τις οποίες άφησε σε πρώτη εκτέλεση. Ο Τσιτσάνης που την γνώριζε από τη Θεσσαλονίκη ήταν αυτός που την έπεισε να βγει πιο μπροστά στο πάλκο και έτσι ήταν η πρώτη που συνόδευσε τον Μανώλη Χιώτη στην πίστα στο Pegals της οδού Πατησίων. Τραγουδούσε στα πιο γνωστά κέντρα διασκέδασης της Αθήνας μεταπολεμικά, όπως στο Ροσινιόλ, στου Τζίμη του Χοντρού, στου Μάριου, στην Τριάνα και ηχογράφησε συνολικά 102 τραγούδια.

Όμως ποτέ δεν ξεχνούσε την ιδιαίτερη πατρίδα της και κάθε χρόνο έκανε εμφανίσεις στη Θεσσαλονίκη, στα κέντρα όπου διασκεδάζε η πόλη.

Οι μεγαλύτεροι συνθέτες της αφιέρωναν τραγούδια και ήθελαν με κάθε τίμημα η πρώτη εκτέλεση να είναι από αυτή την ιδιαίτερη φωνή, της Στέλλας, που παράλληλα διακρίνονταν για την ευγένεια, τη σεμνότητα, την καλλιέργειά της.

Ο Απόστολος Καλδάρης της έδωσε το «Νύχτωσε χωρίς φεγγάρι» και οι Βασίλης Τσιτσάνης-Μπάμπης Μπακάλης το «Κάποια μάνα αναστενάζει».

Δίπλα της ακοίμητος φρουρός ο Ιάκωβος που όταν του το επέτρεπαν οι υποχρεώσεις -εργαζόταν στην Ισραηλιτική Κοινότητα της Αθήνας- ήταν μαζί της στα κέντρα και στις περιοδείες.

?? ??? - ?? ??????

Τον Ιούνιο του 1953 ταξιδεύει με τον στενό της συνεργάτη, Οδυσσέα Μοσχονά, στην Τουρκία για εμφανίσεις στη Σμύρνη και στην Κωνσταντινούπολη, αφού η Στέλλα μιλούσε άπταιστα την τουρκική γλώσσα και ερμήνευε εκπληκτικά τους αμανέδες, προκαλώντας τη ζήλια της Χαμιέτ της Τουρκάλας πρωταγωνίστριας στο είδος αυτό.

Ολοκληρώνοντας τις εμφανίσεις στη Σμύρνη, ξεκίνησε να τραγουδά στο Καζαμπλάνκα στην Κωνσταντινούπολη. Λίγες μέρες μετά άρχισε να νιώθει αφόρητους πόνους στην πλάτη. Επισκέφτηκε γιατρούς, αλλά δεν μπόρεσαν να βγάλουν διάγνωση και η ίδια δεν έδωσε σημασία θεωρώντας ότι ήταν η κούραση της περιοδείας. Συνέχισε κανονικά το πρόγραμμά της και επέστρεψε στη Θεσσαλονίκη για μια σειρά εμφανίσεων στο ονομαστό «Ρομάντζο». Ο πόνος στην πλάτη που της έκοβε την ανάσα εξακολούθησε και με την προτροπή του Ιάκωβου, διέκοψε τη συνεργασία της με το νυχτερινό κέντρο και κατέβηκαν στην Αθήνα. Η διάγνωση τους σόκαρε: καρκίνος μεταστατικός, κατάσταση μη αναστρέψιμη.

Η Στέλλα Χασκίλ έφυγε στις 27 Φεβρουαρίου 1954. Ήταν μόλις 36 χρόνων και αναπαύεται στο εβραϊκό τμήμα του Γ΄ Νεκροταφείου Νίκαιας. Μαζί της έσβησε ένας μεγάλος κύκλος επιτυχιών, τραγουδιών, αισθαντικών ερμηνειών.

Την ξέρω μόνο από μια φωτογραφία

κι ίσως την είδα στ΄ όνειρό μου μια φορά

μαύρα μαλλιά σαν του Θεού καλλιγραφία

κίτρινο άστρο στο λαιμό της να φορά.

Σεφαραδίτικο μικρό πουλί κι αηδόνι

κανείς δε ρώτησε να μάθει το γιατί,

κορίτσι ξένο στο σκοτάδι που απλώνει

ποια δειλινά κι ακρογιαλιές αναζητεί.

Έτσι μας τη συστήνει η ρεμπέτισσα Μαριώ στο «Φωνή από στόμα λυπημένο». Και τώρα, ξέρουμε ποια ήταν η Στέλλα Χασκίλ.

* Οι φωτογραφίες προέρχονται από το αρχείο του Μάριου Ιεχασκέλ

????: [VORIA, 13.11.2022](#)